

könyv
könyvtár
könyvtáros

1994
június

Esztergomi Katalin fotografiáiból

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

1994. június

Tartalom

Könyvtárpolitika

- Vajda Kornél:** Vita a könyvtárosképzésről 3
Dr. Rádli Katalin: Gondolatok a KMK által készített könyvtárosképzési koncepció kapcsán 6
Dr. Tóth Gyula: A BDTF Könyvtár-Informatikai Tanszékének észrevételei az OSZK-KMK középtávú képzési koncepciójáról – az MKE állásfoglalásához 9
Bényei Miklós: Hozzászólás a „Középtávú képzési koncepció” c. vitaanyaghoz 12
Horváth Tibor: Vélemény 15

Műhelykérdések

- Skaliczki Judit:** A hálózati és módszertani feladatok menedzsmentje 18

Konferenciák

- Billédi Ferencné dr.:** IFLA program a közép- és kelet-európai könyvtárosegységek fejlesztésére 23
Bodó Boglárka – Mikulás Gábor: Olvasás-, szövegértés, szövegértelmezés 25
Hadrovics Gábor: Az I. Nemzetközi Könyvfesztivál, Budapest 31

Perszonália

- Dr. Mader Béla:** Dr. Németh Zsófia ny. osztályvezető halálára 32
Ojtozi Eszter: Némedi Lajosné Dienes Éva nyolcvanéves 35

Könyv és Nevelés

- Balogh Mihály:** Könyvtáros? Tanár? Könyvtárostanárr! 37
P. Kovács Imre: Nagy múltú középiskolai könyvtárak. A megmenekült pesti piarista könyvtár 45

Extra Hungariam

- L. O. M. Popma:** Mozgókönyvtárak terve Szlovákiában 51
Vlasta Kalinová – Tatiana Hrabinská: Bibliobuszok – egy holland–szlovák projekt 56
Vörös Erika: Szakmai látogatáson Kelet-Szlovákiában 61

Recenziók

- Nagy Attila:** Hypertext és megértő hallgatás 65
Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz 68

Lapunk e számában Esztergomi Katalin fotográfiáiból válogattunk

---

From the contents

Debate on library educations (contributions by *Katalin Rádli, Gyula Tóth, Miklós Bényei, Tibor Horváth*) (3);

Judit Skaliczki: Management of network-related and methodological tasks (18);

Mihály Balogh: Librarian? Teacher? Librarian-teacher! (37);

Imre P. Kovács: Survival of the Pest Piarist library (45).

Cikkeink szerzői

Balogh Mihály, a Kunszentmiklósi Gimnázium könyvtárostánára; *Bényei Miklós*, a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár főmunkatársa; *dr. Billédi Ferencné*, az MKE volt elnöke, az Agroinform ny. osztályvezetője; *Bodó Boglárka*, a Heves Megyei Könyvtár munkatársa; *Hadrovics Gábor*, a Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár munkatársa; *Horváth Tibor*, az OPKM főigazgatója; *Hrabinská, Tatiana*, a holland kormány PSO programja ellenőrző csoportjának szlovák elnöke; *Kalinová, Vlasta*, a PSO program szlovák igazgatója; *P. Kovács Imre*, a *Köznevelés* ny. főszerkesztő-helyettese; *dr. Mader Béla*, a JATE Központi Könyvtára főigazgatója; *Mikulás Gábor*, a Kecskeméti Tanítóképző Főiskola Könyvtárának munkatársa; *Nagy Attila*, az OSZK KMK osztályvezetője; *Ojtozi Eszter*, a KLTE Központi Könyvtára munkatársa; *Popma, L. O. M.*, a holland kormány PSO programjának vezetője; *dr. Rádli Katalin*, az MKM Pedagógus- és Művészképzési Főosztálya munkatársa; *Skaliczki Judit*, az OSZK KMK osztályvezetője; *dr. Tóth Gyula*, a BDTF tanszékvezető tanára; *Vajda Kornél*, a 3K munkatársa; *Vörös Erika*, a Miskolci Városi Könyvtár mb. igazgatója

Szerkesztőbizottság:

Tóthné Környei Márta elnök
Domsa Károlyné, Maurer Péter,
Poprády Géza, Sóron László

A szerkesztőség tagjai:

Bereczky László főszerkesztő
Bajai Mária tervezőszerkesztő
Vajda Kornél olvasószerkesztő

A szerkesztőség címe: 1054 Bp., Hold u. 6. – Telefon: 153-3763

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: **Maróti Istvánné**, a Könyvtárellátó Vállalat igazgatója

Készült az ETO-Print Nyomdaipari Kft.-ben

Felelős vezető: **Balogh Mihály** ügyvezető igazgató

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti a Könyvtárellátó Vállalat

Előfizetési díj 1 évre 1488, 1/2 évre 744 forint. Egy szám ára 124 forint

HU-ISSN 1216-6804

Vita a könyvtárosképzésről

Az MKE Tanácsa 1994. május 5-én kibővített ülést tartott. Ennek első napirendi pontjaként nyilvános vitát rendezett az OSZK KMK által készített könyvtárosképzési koncepcióról. A koncepció szövegét *dr. Csapó Edit* fogalmazta meg, a 3K előző számában ezt az anyagot teljes terjedelmében közöltük. A vitát az MKE Tanácsának elnöke, *Maurer Péter* vezényelte. Előljáróban mindjárt közölte, hogy az ülésre meghívták a Tanács tagjain kívül a KIK, a minisztérium, a képző intézmények képviselőit, a szakma és az oktatás érintett, jelentős tagjait, akik természetesen megkapták Csapó Edit írásos szövegét is. Erről egyébként az MKE elnöksége saját belső vitát is rendezett, e vita alapján készítette el *dr. Tóth Gyula* az MKE elnökségének összefoglaló állásfoglalását, amelyhez azonban az elnökség tagjainak még május 20-ig módjuk van kiegészítő javaslatokat, megjegyzéseket tenni. Az MKE elnöksége e kiegészítések csatolása után küldi el állásfoglalását a minisztériumnak. (Tekintettel arra, hogy ez az összefoglaló még work in progress, mi az alapjául szolgáló, terjedelmesebb és persze ilyenként teljesen egyéni állásfoglalásokat közöljük, így Tóth Gyula eredeti „hozzászólását”, valójában kiérlelt vitacikkét, valamint *Horváth Tibor* véleményét.) Ugyancsak közöljük a május 5-i vitán felolvasott, *Bényei Miklós* által készített szöveget, valamint a vitán elhangzott egyik, igen nagy visszhangot kiváltott felszólalás utóbbi cikké formált változatát, *dr. Rádló Katalinnak*, az MKM Pedagógus- és Művészképzési Főosztálya munkatársának művét. A továbbiakban a május 5-i vita összefoglalóját próbáljuk nyújtani, természetesen nem térve ki a teljes terjedelmükben közölt szövegekre.

A vitát, *Maurer Péter* orientáló-tájékoztató bevezetője után *Csapó Edit* indította, aki röviden összefoglalta téziseit. Nyomatékosan hangsúlyozta, hogy a könyvtárosképzés nagyobb, fontosabb kérdés, semhogypusztán az oktatókra lehetne bízni. Ezért is örült annak, hogy a vitán megjelenhettek a szakma prominens képviselői. Külön is szót arról, hogy a könyvtárosság esetében más szakmáknál is fontosabb a képzés és a szakma összhangjának megteremtése. Ez összhang jegyében van szükség szerinte arra, hogy a szakma állást foglaljon: van-e szükség iskolán kívüli könyvtárosképzésre. Felhívta persze a figyelmet arra, hogy e döntésnek messze kiható következményei, konzekvenciái lesznek, többek közt azért is, mert ha az illetékesek úgy döntenek, nincs szükség iskolán kívüli könyvtárosi képzésre (ezt lényegében a KMK végzi), akkor meg kell oldani az átjárhatóságot, kompatibilitást az iskolarendszerű képzés különböző szintjei és formái között, valamint meg kell oldani a középfokú képzés számos problémáját is. Fölvetette azt is, hogy az iskolarendszeren kívüli képzés kapcsán állandóan felmerül a képzés színvonalának kérdése. Vajon csak alapszintű képzésre lenne szükség? Akik a hetvenes évek végén e problémával foglalkoztak, azt támogatták, hogy ez a képzés magasabb szintű legyen, és a KMK tanfolyamait ismerők tanúsíthatják, hogy az ezeken nyújtott tudás- és ismeretanyag valóban igen magas színvonalú volt. Tehát – foglalta össze mondandóját *Csapó Edit* – arról kell dönteni, hogy szükség van-e az iskolarendszeren kívüli képzésre, milyen szinten van rá szük-

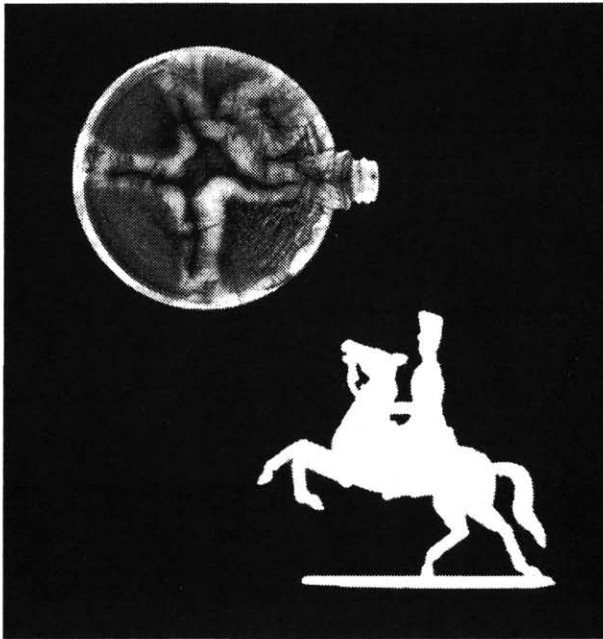
ség, hogyan kapcsolódjon az iskolarendszerű képzéshez (átjárhatóság!). Amennyiben pedig nincs rá szükség, azt kell eldönteni, hogy helyette mi legyen, hiszen ilyen típusú képzettségűekre szükség van a szakmában.

Csapó Edit valóban világosan fogalmazta meg az alternatívákat, ám abban csalódnia kellett, hogy ott helyben döntés születik. Egyébként nem is ez volt a összefüggés célja, de ettől eltekintve is túllontúl szórt volt a későbbiekben elhangzott vélemények találati mezeje. Kialakultak és markáns képviselőket nyertek a legfőbb állásfoglalások, ám ezek sokban fedték egymást, sokban toleránsok voltak egymás iránt, sokban maguk is alternatívákat jelöltek ki, nem utolsó sorban pedig olyan munkálatok elvégzésére hívtak fel, amelyek eredményei mind az eddig elhangzottakat, mind a „döntést” jelentősen módosíthatják. Maurer Péter ezért is üdvözölte örömmel azt a kezdeményezést, hogy a szakma jöjjön össze valamikor ősszel egy újabb képzési konferenciára, és azt is, hogy érdemes megindítani – az MKE égisze alatt – azt a kutatást, amely felmérné a szakma képzettségi igényeit, számszerűen beszámolva arról, hol, milyen típusú könyvtárban hány és milyen szakismeretekkel rendelkező könyvtárosgárdára van igény, hogyan elégíthető ez ki és milyen objektív „elvárások” vannak a valamilyen képzettséggel a könyvtárakban jelentkezőkkel szemben.

Igen sok hozzászóló méltatta melegen a KMK asszisztensképző tanfolyamait. Kiemelték, hogy az e képzettséggel bírók valódi klenódiáim az egyes könyvtáraknak, hogy ismereteik alaposak és jól felhasználhatók, de azt is, hogy – éppen mivel nem iskolából érkezettekéről van szó – ezek az asszisztensek pontosan tudják, hogy mire számíthatnak a könyvtárakban. Nincsenek – jogos vagy jogtalan – illúzióik (mint az iskolából kikerülteknek), ezért aztán meg is maradnak a szakmában, nem módosítják pályájukat. Mások, ezzel némileg ellentétben, arra utaltak, hogy az asszisztensképzés épp azt nem adja, amire sok helyütt a legnagyobb szükség lenne: a könyvtárkezelőt, könyvtári technikust, azt a könyvtárosféleséget, aki mechanikus és rutinmunkákat végez. Az asszisztensképzés, hála (?) magas színvonalának, gyakorlatilag főiskolai szintű képzettséget ad (ha ez nem is konvertálható diplomára, ami további problémák forrása), és e képzettség birtokosainak talán nincsenek illúzióik, ám értelmiségi igényeik annál inkább, vagyis nem igazán alkalmasak a rutinmunkák végzésére.

Hosszabb diszkussziók tárgya volt a képzési szintek problémaköre. Sokan, igen sokan említették: bizonyos anomáliát okoz, hogy a képzés különböző szintjein gyakorlatilag ugyanaz a tananyag, az elsajátításra nyújtott ismeretek köre fedt egymást, legfeljebb e kör sugara nagyobbodik, a tanulási idő hosszabodik. Éppen ez ellen a nyilvánvaló visszasság ellen szólalt fel *Szabó Sándor*, az ELTE TFK oktatója. Az nem lehet vita tárgya, mondotta, hogy szükség van-e középfokú képzésre. Ez nem kérdés. A kérdés az, hogy mit kell tudniuk ezeknek a szakembereknek ahhoz, hogy munkájukat elvégezhessék, feladataikat elláthassák. Nos, folytatta *Szabó Sándor*, nyilvánvaló, hogy nem kevesebbet, hanem *mást* kell tudniuk, mint a főiskolai vagy egyetemi végzettségűeknek. Ezt a mást kell nekik megtanítani, és akkor nem állhat elő olyan abszurd helyzet, hogy a felsőoktatásban már ismert dolgokat kell újratanítani, kisebb-nagyobb hozzátételekkel. *Szabó Sándor* szavaira rímelték Maurer Péter megállapításai is. Szerinte lehetetlen helyzetbe kerül az, aki nagyrészt megtanulta már a főiskolai anyagot, ám erre a főiskola sem felvételinél, sem egyéb módon nem lehet tekintettel, továbbtanulás címén viszont a már ismert anyagot kell másodszor (talán sokadszor) „újrarágnia”.

A kérdéskört egészen új megvilágításba helyezte *Ramháb Mária* hozzászólása. Az-

zal indított, hogy nehéz úgy beszélni a könyvtárosképzésről, ha nem szólunk a szakma fejlesztési problémáiról. Nyilván nem feltételezhető – érvelt Ramháb Mária –, hogy tíz év múlva is ugyanilyen szinten fognak működni a magyar könyvtárak, így tehát a szakmai feladatokat ugyanezzel a felkészültséggel kell megcélozni. Egy olyan könyvtárban, ahol a munkafolyamatok teljes egészében gépesítve vannak, nemigen lehet szükség olyan könyvtárosokra, akik kitűnően sorolják a katalóguscédulákat, akik törlési jegyzékeket gépelnek-gyártanak, akik nagyszerűen írnak be a leltárkönyvekbe stb. Ellenben igencsak szükség van számítógépen gyorsan és megbízhatóan dolgozó szakemberekre. És persze olyan kollégákra, akiknek ma szinte alig jut idejük arra, amit mindenki a felsőfokon végzett könyvtáros igazi munkájának tart. A kérdés tehát az, hogy hogyan fognak fejlődni a magyar könyvtárak az elkövetkező évtizedben. A képzés problematikája jórészt ennek a függvényében alakul, vagy kell hogy alakuljon.

Hasonló megközelítést, vagyis nem a képzésből való kiindulást javasolt Ramháb Mária egy másik kérdéskör kapcsán is. Többen foglalkoztak azzal a kérdéssel ugyanis, hogy mettől számít valami „igazi” könyvtárnak, mi legyen az egyszemélyes könyvtárak munkatársainak „képzési modellje” stb. Ramháb Mária ezzel kapcsolatban azt az álláspontot képviselte, hogy itt is a könyvtárügy fejlődéséből kell kiindulni. Egészen más a helyzet, ha kialakulnak és működnek a könyvtári szolgáltatórendszerek, ez esetben ugyanis az „egyszemélyes” könyvtárak egyszerűen e rendszer részeként, állomásaiként működhetnek. Persze ha nem alakulnak ki, akkor megint más a helyzet, akkor viszont ebben a kontextusban kell foglalkozni a kisteleplések könyvtáraival.

Harmadik témacsoportként az iskolarendszeren kívüli képzéssel kapcsolatos aggályait sorolta Ramháb Mária. Főként az látszott nyomasztani őt (és feltehetőleg igen sok kollégáját), hogy igen nehéz pótolni, helyettesíteni, egyáltalán a könyvtári mun-

kaszervezést optimalizálni, ha a munkatársak jelentős része képzés miatt távol van. Különben is – vélekedett – kérdés, vajon miért a könyvtárnak kell a munkatársainak képzésével kapcsolatos terheket is viselnie.

Csapó Edit persze alkalmat kapott a vita végén, hogy reflektáljon az elhangzottakra. Örömet is kifejezte, legfontosabb eredménynek azonban azt nevezte, hogy a kérdéskört sikerült alaposan körüljárni, hogy a szakma vállalta, nem hagyja lekerülni a napirendről az oktatás-képzés koncepcióját. Ezzel, formálisan legalábbis, az OSZK-ban tartott vita végetért. Bizonyosak lehetünk azonban abban, hogy folytatása következik.

Vajda Kornél

Gondolatok a KMK által készített könyvtárosképzési koncepció kapcsán

A KMK által készített könyvtárosképzési koncepció nyilvános vitájára olyan időszakban kerül sor, amikor három oktatást érintő új törvény: a közoktatási, a szakképzési és a felsőoktatási törvény, valamint a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény lépett hatályba.

Úgy gondolom, a tanácskozás elején szükséges összefoglalni, hogy a törvények milyen keretet adhatnak a könyvtárosképzés fejlesztéséhez.

A képzés *struktúráját* tekintve a közép- és felsőfokú szakképzésről, a munkaköri szakképzésről nem kívánok szólni.

Úgy gondolom, a szakmának kell eldöntenie, hogy ilyen képzésre – áttekintve a könyvtárak munkaköreit, a konkrét feladatokat – kulturális közalkalmazotti munkakörök betöltéséhez szükséges képzésekről szóló 2/1993. (I. 30.) MKM rendelet értelmében szükség van-e? Ha igen, akkor mi legyen a képzés tartalma, követelményrendszere.

A megismert képzési koncepció azonban tartalmaz egy olyan gondolatot, miszerint az úgynevezett „2 éves könyvtáros szakismereti minimumot” célszerű lenne a felsőoktatásba emelni.

Az oktatást meghatározó törvények ismeretében erről a véleményem a következő:

A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény értelmében a *felsőfokú képzés két szintű: egyetemi és főiskolai*.

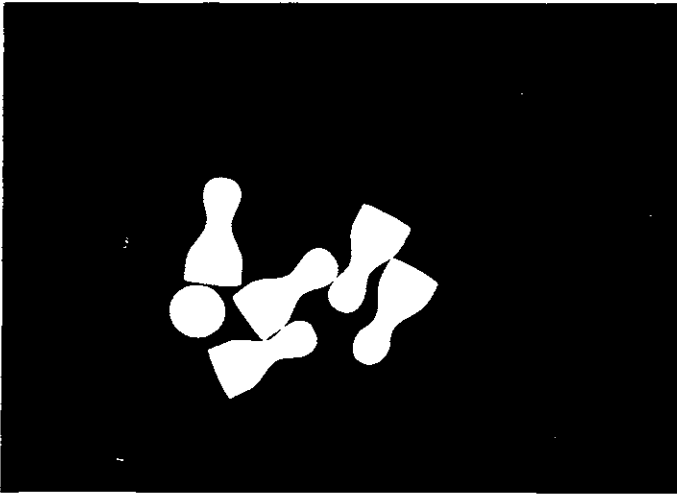
A *főiskolai szintű* képzésben eddig két módon lehetett szakirányú főiskolai végzettséget és szakképesítést szerezni:

- *tanítóképző főiskolákon szakkollégiumi képzés* keretében és
- *tanár, valamint tanítóképző főiskolákon önálló szakos képzés* keretében.

A koncepció több kérdőjelet tesz a szakkollégiumi képzéshez, ma azonban a munkakör betöltése szempontjából a kulturális terület képesítési előírásának megfelelően szakirányú főiskolai végzettségnek tekintendő. A képzés tartalmának megítélése szakmai kérdés.

De szólni kell arról is, amire a koncepció nem utal, hogy a tanítóképző főiskolákon

több helyen (Debrecen, Kaposvár, Baja, Jászberény) megindult az önálló főiskolai szintű könyvtárosképzés is. S az ott kiadott diplomák egyenértékűek a tanárképző főiskolán kiadott diplomákkal, hisz mindegyik főiskolai szintű végzettséget és szakképesítést ismer el.

Ma a „2 éves könyvtáros szakismereti minimum” felsőoktatási képzésbe való „beemelése” nem megoldott. A felsőoktatási törvény lehetővé teszi az egyetemeken, főiskolákon az iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli szakképzés indítását, sőt sok fórumon arra ösztönzik az intézményeket, hogy a nyugat-európai tapasztalatok alapján indítsanak post secondary képzést, ennek azonban még meg kell teremteni a jogi feltételeit. A szakképzési és a felsőoktatási törvény nem tartalmazza az ehhez szükséges jogi garanciát. A hallgató, a felvételt követően beiratkozással nyeri el az egyetemi vagy főiskolai hallgatói jogállást. A tanulmányait azzal a céllal kezdi el, hogy diplomát szerezzen. A felsőoktatási intézmény költségvetési támogatást a hallgatói jogviszonyon alapuló képzésre kaphat csak a hallgatói létszámnövekmény alapján. Ma a felsőoktatás struktúrájából hiányzik a post secondary vagy fél felsőfokú rendszer. Ennek rendezéséhez törvénymódosításra van szükség. Ettől függetlenül indulhat ilyen képzés az egyetemeken és főiskolákon, de azt látni kell, hogy ma ez még nem része az oktatási rendszernek. A formája tanfolyami képzés, a finanszírozása pedig önköltséges.

A képzés struktúráját illetően szólni kell az egyetemi és főiskolai alapképzést követő *további képzési formákról*. Legmagasabb egyetemi végzettségként (PhD) fokozat szerezhető. A doktori programok az elmúlt évben indultak az egyetemeken.

A felsőoktatási törvény alapján azonban én most a *szakirányú továbbképzésre* szeretném felhívni a tanszékek és a szakemberek figyelmét.

A képzési koncepció igényként fogalmazza meg a szakirányok újragondolását. Az egyetemi és főiskolai szintű képzés általános alapképzést kell hogy biztosítson. A könyvtárak speciális igényeinek megfelelő felkészítés viszont a főiskolai és egyetemi szakirányú továbbképzés feladata lehet. A szakirányú továbbképzésben újabb egyetemi, illetve főiskolai szakirányú végzettség és szakképesítés szerezhető. A közal-

kalmazottakról szóló módosított törvény posztgraduális képzésben szerzett oklevelet csak akkor ismer el, ha az újabb végzettséget igazol, ez a PhD, az újabb diploma megszerzésével és a szakirányú továbbképzés elvégzésével szerezhető meg.

A képzés tartalmát illetően is szeretnék néhány kérdésről szólni.

A tanítóképző főiskolákon folyó képzésről több kritika hangzott el. Ezt szakembereknek kell megvizsgálni, hisz a könyvtárosképzésben jártas szakemberek véleményének meghallgatásával kapták meg a főiskolák a képzés indításának jogát.

A felsőoktatási törvény az *Országos Akkreditációs Bizottság feladataként* határozta meg a képzés és a tudományos tevékenység színvonalának megítélését, így az országos testület véleményt kell hogy nyilvánítson az intézmények akkreditációja során a főiskolai szintű képzésről. Véleményem szerint azonban rendkívül fontos, hogy a szakmai közvélemény a munkaköri követelmények ismeretében megfogalmazza igényeit és megtalálja azokat a fórumokat, ahol javaslatot tehet, kezdeményezheti a képzés fejlesztését.

Ugyancsak a képzés tartalmát érintő kérdés a felsőoktatási törvény kimenet felőli szabályozása.

A felsőoktatási intézményben megszerezhető végzettség, illetőleg a szakképesítés követelményeit a képzési követelmények határozzák meg a kormány jóváhagyásával. A már működő szakok képesítési követelményeinek kidolgozására a Művelődési és Közoktatási Minisztérium két évvel ezelőtt szakmai bizottságokat kért fel.

Fülöp Géza professzor úr irányításával a bölcsész képesítési követelmények sorában elkészült a könyvtárosképzés követelményének tervezete, amely egy egyetemi és egy főiskolai alapszakra tesz javaslatot „könyvtártudomány-informatika” néven, megjelölve a képzés alatti specializációkat, amelyből véleményem szerint majd kialakulhat, ráépülhet a végzés utáni szakirányú továbbképzés rendszere is.

A tanító szak képesítési követelményének kormányrendelet tervezete is elkészült, jelenleg már a felsőoktatási törvénynek megfelelő egyeztetése folyik. A tervezet tartalma új kérdéseket fogalmaz meg számunkra. A tanító szak tervezett óraszama 4 éves képzésben 3200 óra. Ez jóval nagyobb óraszám, mint egy főiskolai vagy egy egyetemi szak óraszama.

A jövőben a hallgatónak kell döntenie arról, hogy a tanítóképző főiskolán vállalni tudja-e ilyen terhelés mellett a kétszakos képzést.

A szakkollégiumi képzés tartalma is módosulni fog a közoktatási törvény értelmében. A szakkollégiumok az általános iskola ötödik és hatodik osztályának tantárgyai alapján szerveződhetnek, s a tanítói képesítési követelménytervezet szerint a Nemzeti Alaptanterv tantervi alapelveihez igazodó műveltségterület oktatására ad majd felkészítést.

Így a tanítóképző főiskolákon folyó közművelődési/népművelési és könyvtáros képzés az alapképzést kiegészítő speciális képzésben szervezhető a jövőben, természetesen az alapóraszám fölül. A szakismeretek megszerzéséről a jelölt az oklevél kiegészítéseként „tanúsítványt” kaphat, amely – ha megjelenik a kormányrendelet – a korábbi szakkollégiumi képzéssel azonos tanulmányok elvégzését igazolhatja.

Végül a *különböző szintű képzések átjárhatóságáról* szeretnék szólni, de csak egy szempontból.

A koncepció és az utóbbi évek levelező tagozatos képzését kezdeményező szakemberek is a középfokú szakképzés beszámíthatóságára hivatkozva a képzési idő csökkentését kérték.

Azt gondolom azonban, hogy határozott különbség van a középfokú és egyetemi, főiskolai végzettséget igénylő munkakörök között, ennek a képzés tartalmában is tükröződnie kell.

A beszámíthatóság helyett fontosabbnak tartom az *egymásra építhetőség* kérdésének megoldását. A főiskolai, egyetemi képzésnek természetesen figyelembe kell venni a jelöltek előképzettségét, ez alapján lehetséges többféle tantárgyi program is. Egyet nem lehet tenni a felsőoktatási törvény értelmében, a főiskolai vagy egyetemi főiskolai szak képesítési követelményében, vagy ma még annak hiányában a szakalapítási határozatban megadott képzési időtől eltérni.

A mai tanácskozást és az itt induló közös gondolkodást éppen ezért tartom rendkívül hasznosnak és fontosnak, mert a képzés és a munkaadó könyvtárak szakemberei csak közösen alakíthatják ki a könyvtárosképzés teljes rendszerét.

Dr. Rádlí Katalin

A BDTF Könyvtár-Informatikai Tanszékének észrevételei az OSZK-KMK középtávú képzési koncepciójáról – az MKE állásfoglalásához

Az elmúlt 45 év a szakma szüntelen kritikájának története a könyvtárosképzés (és többnyire továbbképzés) iránt, mely egyfelől a kölcsönös tájékozatlanságból, sokkal inkább azonban a képesítési és besorolási, valamint a képzési formák aszinkronitásából fakadt, nem feledve a munkáltatók képzést devalváló szerepét, amikor is kiskapukat keresve képzési formákat és képesítési dokumentumokat felértékelve, az előírásokat megszegve, éppenséggel nem az igényességüket igazolták a gyakorlatban.

1989-ben már nyomatékkal hangsúlyoztam (Vö. *Könyvtáros*, 1989. 12. sz. 724. p.), hogy a könyvtárosképzés fejlesztéséhez több támpontot nyújtanak a nemzetközi tendenciák, mint a hazai képzési/képesítési igények ismerete. Évtizedek óta nincs világos képünk, még kevésbé használható előrejelzésünk arról, hogy a különböző szinteken kiképzettek közül hány és milyen tudásanyaggal, készséggel rendelkező szakemberre van szüksége a szakmának. Enélkül sem létszámtervek nem készíthetők, sem a képzés szerkezete és tartalma nem véleményezhető, igazán jó tantervek nem várhatók. (Zavaró a vitaanyag címében a „középtávú” kitétel: egy most bevezetésre kerülő intézkedés az egyetemeken egy, a főiskolákon két évfolyamot érínthet, hatása 4-5 év után érzékelhető.)

Alapvető tehát minden további lépéshez, hogy a szakma (megrendelő) felvevő piac az előbbi kérdésekre választ adjon, s ez lett volna megítélésünk szerint a KMK anyagának elsődleges feladata, mert a képző intézmények ebből készíthetnek létszám- és tanterveket. Nem árt ehelyütt sem figyelmeztetni arra, hogy az egyetemeken évtizedek óta, 1985-től a főiskolákon is –, s ezt megerősítette az 1993. évi felsőoktatási törvény is: a tantervek jóváhagyása az egyetemi/főiskolai tanácsok hatáskörébe tartozik.

S ugyanúgy mindig intézményen belül dőlnek el a létszámkérdések is. A szakma ezt szorgalmazhatja és segítheti.

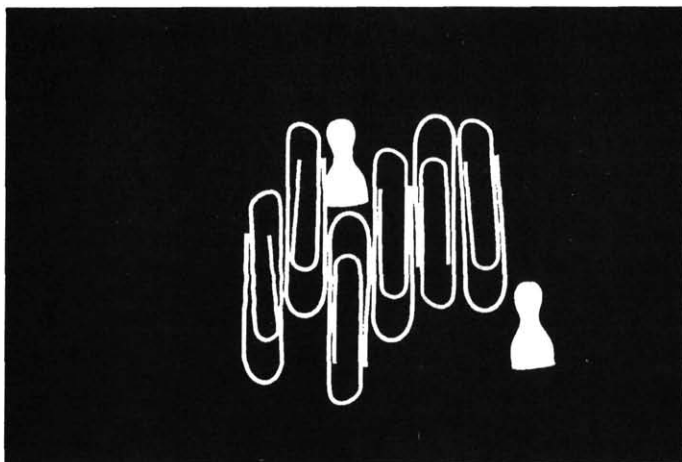
A szakmai közvéleményben végre nyugvópontra kellene jutnia annak, hogy a könyvtárosság a történelemben mindenkor a legmagasabb szintű végzettséget és felkészültséget igényelte, diplomás foglalkozás volt. Csak a könyvtárban folyó munka tömegesedése és differenciálódása igényelt kiegészítő személyzetet, akik betanított, rutinmunkát végeztek „a” könyvtárosok mellett és szolgálatára. Ebből következően az iskolarendszerű könyvtáros szakképzés azonnal egyetemi szinten indult a világban és Magyarországon is. Minden más hiánypótlás és átmeneti volt. Ezért nem lehet a könyvtárosképzés rendszerét alulról felépíteni, sőt „a” könyvtárosképzés igazában nem is rendszer, hiszen csak a felsőoktatásban folyik. A középfokú (könyvtárkezelő, asszisztens stb.) képzés más kategória, s nem kapcsolható az előbbihez: sajátos tartalma és készségfejlesztő igényei vannak. Minden átjárhatóság erőltetett és indokolatlan. Ebből logikusan következik, hogy az ún. tanítóképző szakkollégiumi képzés idegen test, mert nem kapcsolódik egyikhez sem. Hangsúlyozni kell, hogy az e képzési formát létrehozók eredeti szándéka sem ez volt, hiszen nem könyvtárosok képzésére, hanem olyan tanítók képzésére hozták létre, akik falujukban, iskolájukban stb. – pedagógusmunkájuk *mellett* és nem helyette! – nem főfoglalkozású, hanem tiszteletdíjasként végezhetnek jól körülhatárolható munkát. (Az intézkedés inkább fogható fel a korábbi alapképzés helyett és megemelt rangú képzés megvalósításaként.) Ennek eltorzítása egyéni érdekeket és presztízst szolgál, a munkáltatók részéről pedig megalkuvást.

A könyvtárosképzés ennek megfelelően önmagában nem, hanem a továbbképzéssel alkothat és kell is alkotnia rendszert. Eszerint minden felsőfokú, diplomát adó alapképzés könyvtárosképzés és nem irányul sem könyvtártípusra, sem munkakörre. A szakosítást a továbbképzésnek kell megvalósítania, mégpedig részben ún. magister (mester) továbbképzés keretében, illetve a tudományos (PhD) formában. Akkor lehet rendet tenni a képesítési és besorolási előírások között, ha ezt a világos képletet tartalmazza és nem adnak semmiféle kiutat (ld. még orvos-szakorvos, jogász-ügyvéd, bíró stb., mérnök-szaktémnök és ezek tudományos fokozata!).

Minden olyan kísérletet – mindenki világosan tudja, miről, miről van szó! –, amely kompenzációs célzatú és szűk vagy éppen egyéni érdekeket szolgál, meg kell akadályozni, illetve visszamenőlegesen is rendet kell tenni (mint jeleztem, többnyire nem is a jogszabályok ellenére, hanem az azt eltorzító gyakorlat korrigálására!).

Célszerű egyértelművé tenni, hogy a (diplomás) könyvtárosképzés iskolarendszerben történik, az előbb leírt rendszert is tanszéki keretben lehet megvalósítani. Képző és továbbképző tanszéki műhelymunka csakis stabil tanszéki létszámra, megfelelő felkészültségű oktatógárdára és infrastruktúrára támaszkodva végezhető. (Mindez nem jelenti, hogy csakis főfoglalkozású oktatókat lehet és kell foglalkoztatni, hanem a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően gondoskodni kell a gyakorlati specialisták, sőt külföldi vendégprofesszorok bekapcsolódásáról is, de nyilván ez utóbbiak nem pótolhatják az előbbi, hanem egymást egészítik ki!) Világos, hogy így kevés, de az eddigieknél nagyobb kapacitású tanszékre van szükség. A megalapozatlan, előkészítetlen törekvéseket le kell állítani. A tanítóképzős oktatók további sorsát meg kell oldani.

A könyvtáros – bizonyos könyvtártípusok és munkakörök esetén nélkülözhetetlenül – támaszkodni kényszerül más tudományokból jártasságra, ezért a könyvtár-

rosképzés más szakkal és/vagy diplomával együtt komplett. Ez azonban változatos formában megoldható, úgy mint eddig, vagyis kétszakos képzéssel (sőt ezt a rugalmasabb felsőoktatás és megfelelő modulok kialakításával nemcsak a tanárképzéssel, de más felsőoktatási intézményekkel is összekapcsolhatja anélkül, hogy ott is könyvtár-informatikai tanszékeket hozna létre!), továbbá úgy, hogy az illető már rendelkezik másik diplomával (másoddiplomás képzés); de lehetséges ennek a fordítottja is: könyvtáros diplomája után szerez immár munkaköre igénye szerint más diplomát (s ez is másoddiplomás képzés, sőt egyfajta továbbképzés is). A másoddiplomás képzésben most is vannak kihasználatlan kapacitások.

A tantervfejlesztés folyamatos munka, s ennek iránya úgy tűnik világos: számítógépes – (tele)kommunikációs, rendszerfejlesztési, menedzsment és marketing, valamint (szak)nyelvi. Ez irányban az utóbbi 4-5 évben számos előrelépés történt is, ha a vitaanyag készítője megkérdezi a tanszékeket, tapasztalhatta volna ezeket. Nem esik viszont szó a legalább ennyire fontos gyakorlatias és gyakorlati képzésről. Az előbbi azt jelenti, hogy a tanteremben gyakorolható-vitatkozható szemináriumok mellett, és részben helyette, ún. projekt szemináriumokra van szükség, miként az Nyugat-Európában erősen fejlődik (ehhez persze az kell, hogy a szakma bevonja, illetve megbízza a tanszékeket ilyen feladatokkal); másrészt gyakorlati készségfejlesztés folyjék gyakorló könyvtári rendszerben. Ehhez minden intézmény számára gyakorló könyvtári hálózat kell (nem elég a gyakorló iskolák analógiájára 1-2), pénzügyi feltételek, s a képzés kihelyezett munkatársaiként is tevékenykedő gyakorlatvezetők.

Az iskolarendszeren kívüli képzés területe tehát a könyvtári kisegítő erők, valamint nem főfoglalkozású, részmunkaidős munkatársak képzése, betanítása. (Megfontolandó a tantestületeken belüli presztízs okán és a szerepkörből következően, hogy iskolában a részfoglalkozásútól is elvárt legyen a diploma, hiszen munkaideje másik felében oktatási feladatokat lát el.)

Iskolán kívül természetesen végezhető továbbképzés is, ez azonban nem adhat ki besorolást, előrelépést stb. lehetővé tevő oklevelet. Azt végezze, amit eddig is többnyire; ismeret-felújítási, feladatorientált és előkészítő, akciót működtető célzatú le-

gyen. Hangsúlyozni kell, hogy továbbképezni a már kiképzettet lehet, a továbbképzés nem pótolhat alapképzést, nem lehet kompenzáló értékű.

Külön téma az oktatók felkészülése, továbbképzése (tudományos továbbképzés, alkotószabadság, külföldi tanulmányutak).

Végül – éppen, mert sokfelé járva tapasztaljuk a tájékozatlanságot – javasoljuk, hogy az MKE „futtassa végig” a témát (az előterjesztést esetleg észrevételekkel kiegészítve) szervezetein és tájékoztató, javaslatkérő jelleggel, esetleg szükséglet-felméréssel (bár ez utóbbit a KMK-ra, KIK-re lenne jobb bízni) kérje ki a szakma véleményét. A sokszor szűk körben zajló viták és abbamaradt kezdeményezések helyett végre jó lenne valamiféle konszenzusra jutni. (Ezért akár a határidőket is célszerű lenne módosítani.) Másrészt máris tegyen az MKE elnöksége határozott lépéseket a sokat rontó, megalapozatlan kezdeményezések haladéktalan leállítására (pl. képzés indítása feltételek nélkül, iskolai könyvtárosi kapkodás és dilettáns lépések), s próbáljon érvényt szerezni akkreditációs, esetleg halasztó hatályú vétőjogának.

Dr. Tóth Gyula

Hozzászólás a „Középtávú képzési koncepció” c. vitaanyaghoz

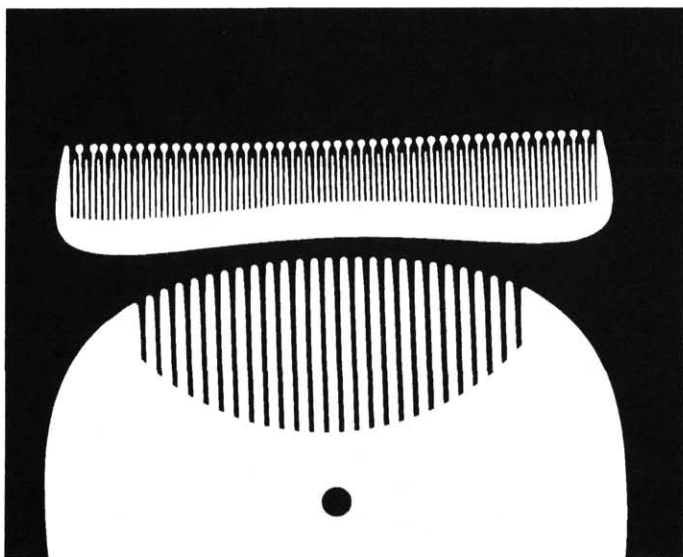
Vitathatatlan, hogy a magyarországi könyvtárosképzés struktúrájáról, tartalmáról, módszereiről stb. beszélünk kell, mert komoly anomáliák vannak, amelyekre a közalkalmazotti törvény nem is olyan szigorú előírásai ismételtlen – ki tudja, hányadszor – ráirányították a figyelmet.

Vitathatatlan ugyanis az, hogy a társadalmi elvárásoknak megfelelő szakemberképzés csakis a gyakorló intézmények, jelen esetben a könyvtárak véleményének behatoló ismeretében, sőt a gyakorló könyvtárosok intenzívebb bekapcsolódásával lehetséges.

Vitathatatlan, hogy a „Középtávú képzési koncepció” címet viselő előterjesztés számos megoldásra érett kérdést, számos megszívlelendő ötletet vet fel: pl. az oktatás módszertani megújulásának szükségessége, a képző intézmények közötti átjárhatóság előfeltételeinek megteremtése, a képzés szellemi műhelyeinek rangemelése, az egyetemi és főiskolai oktatók kiválasztásának felelőssége stb.

Vitatható és vitatandó viszont az előterjesztés jó néhány megállapítása, javaslata, különösen a képzés rendjét illető fejtegetése. A továbbiakban ehhez szeretnék egy-két megjegyzést fűzni, pontokba szedve mondandómat.

1. A könyvtárosok alapképzése – véleményem szerint – csakis iskolarendszerű formában (keretben) történjen: egyetemeken, főiskolákon és – mert erről is jó lenne szót ejteni – ha szükséges: középiskolákban. Az alapképzés kategóriájába sorolom a másoddiplomás és posztgraduális képzést, valamint – a vonatkozó törvény értelmében – a PhD (doktori) képzést is. Mivel úgy látszik, valós igény van a könyvtári asszisztensképzésre, azt is az iskolarendszeren *belül* kellene megoldani: mondjuk más, egy-két éves egyetemi, főiskolai kurzusok mintájára. – Érdemes néha más ér-

telmiségi pályákra is egy pillantást vetni: például pedagógusokat csak egyetemeken és főiskolákon képeznek (meg talán néhány középiskolában óvónőket); jogászokat és mérnököket úgyszintén; az egészségügyi szakembereket egyetemeken, főiskolákon vagy szakközépiskolában készítik fel szakmájuk gyakorlására. Ha a könyvtároságot értelmiségi pályának tekintjük – hiszen az –, akkor indokoltnak látszik ezeknek a példának a követése. Természetesen, a mi szakmánknak vannak bizonyos sajátosságai (pl. az erőteljesebb munkaköri differenciálódás – de hát a kórházakban sem orvos mindenki) és nem szabad figyelmen kívül hagyni a tradíciókat sem, ezért minden további nélkül megvalósítható, hogy némely, erre alkalmas könyvtárban – mindenekelelt az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központjában – egyetemi és főiskolai kihelyezett tagozatok működjenek (mint ahogy erre volt és van is példa). Ily módon tudom elképzelni az asszisztensképzés fenntartását is; részben a főiskolák (netán egyetemek) speciális tanfolyamaiként – amit a felsőoktatási törvény lehetővé tesz –, részben a könyvtárakban szervezett főiskolai (netán egyetemi) kihelyezett tagozatokként. Ezáltal elkerülnénk a zsákutcás – államilag elismert bizonyítvány, azaz oklevél nélküli – vagy kerülőutas képzési formákat is, vagyis garantálnánk, hogy az asszisztensképzés (vagy más hasonló kezdeményezés) szervesen beépüljön a magyar iskolarendszerbe és a tanulmányok különösebb zökkenő és felesleges ismétlések nélkül folytathatók legyenek. Legalább ilyen fontos – sőt szerintem fontosabb – volna, amit az előterjesztés is említ: az egyetemi és főiskolai hallgatók gyakorlólhelyéül szolgáló tankönyvtárak mielőbbi megszervezése, a gyakorlatvezető kollégák anyagi és – ami talán még sürgetőbb – erkölcsi megbecsülése, jogszabályi biztosítékkal. – A könyvtárak lehetnek a bázishelyei a speciális, rövidebb ideig tartó továbbképzéseknek is – mint ahogy ez lényegében most is így van.

2. Az egyetemek és főiskolák autonómiáját hatályos törvény garantálja. Ezt semmiképpen sem hagyhatjuk figyelmen kívül a könyvtárosképzés rendjéről, szerkezetéről

és tartalmáról szólva; vagyis a képzésnek a felsőoktatási intézmények autonóm szervezeti kereteibe kell illeszkedni. Nem lehet tehát központilag tanterveket megszabni, az átjárhatóságot rendeletekkel előírni, az oktatókat bizonyos módszerek alkalmazására utasítani stb. Az egyébként valóban nagyon fontos átjárhatóság sokkal inkább az egyetemek, főiskolák közötti megállapodásokkal, tantervi egyeztetésekkel, kredit- (máshol: tanegység) beszámításokkal stb. érhető el – de csakis az iskolarendszeren belül, mert az attól idegen képzési formák jogilag sem kapcsolhatók a felsőoktatási szisztémához. Közbevetőleg: az nem baj, sőt – a külföldi tapasztalatok ismeretében – előny, ha az egyetemek, főiskolák között vannak különbségek, pl. irányultságban, kutatási területekben, hiszen a sokszínűség erősíti a szakmát. – Már az intézményi önállóság miatt sem lehet egyetérteni egy olyan elgondolással – ami egyébként is abszurdum –, hogy az egyetemi, főiskolai hallgatók egy központi vizsgabizottság előtt tegyenek le vizsgákat, ráadásul a második év után. Ha egy főiskola vagy egyetem megkapta a jogot, hogy főiskolai vagy egyetemi diplomát adjon ki – netán doktori képzést folytasson –, rendkívül furcsa lenne egy alacsonyabb szintű oklevél kiadásának jogától megfosztani. Ugyanilyen illúzió a szuperrevíziós csúcsvizsgáztatás a leendő oktatók esetében. Az egyetemi, főiskolai oktatók kiválasztása az intézmények önkormányzatából egyenesen következő jog, ennek csorbítását egy kicsiny szakma részéről javasolni óhatatlanul nemkívánatos ellenérzéseket váltana ki. Természetesen nagyon is szükség volna arra, hogy a képző intézményekben a könyvtáros oktatókkal szemben a szakmai követelményeket is emeljék és fokozottabban érvényesítsék. Izgalmas kérdés, hogyan lehet ezt ténylegesen végrehajtani. Mindenesetre legalább az egyetemi szintű könyvtáros diploma és – nem teljesen kezdők esetében – bizonyos idejű könyvtári gyakorlat máris megkövetelhető. Számomra az is természetes, hogy a könyvtárakban dolgozó, az oktatómunkára kellően felkészült és emberileg, pszichikailag is alkalmas kollégák rendszeresen tanítsanak mellékállásban vagy óradíjasként a főiskolákon és egyetemeken, és ezt a fenntartók, munkahelyi vezetők ne akadályozzák, hanem támogassák, mert a könyvtárügy szoros, általános érdekéről van szó. (Mellesleg az illető számára talán a leghatékonyabb továbbképzési forma.)

3. A Művelődési és Közoktatási Minisztérium, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete (egyáltalán a szakma), közvetett eszközökkel befolyásolhatja a könyvtárosképzés folyamatát, tartalmát, szerkezetét. Megfogalmazhatnak elvárásokat, ösztönözhetnek – akár anyagilag is – preferálandó képzési formákat és irányokat (pl. most a könyvtárostanárok szakmai képzését). A minisztérium engedélyezi az új helyeken a könyvtárszak indítását és a speciális szakképzést nyújtó tanfolyamok szervezését; remélhetőleg kezdeményezheti a szakképzés befagyasztását vagy megszüntetését azokban a felsőoktatási intézményekben, ahol a színvonal nem kielégítő: biztosíthatja vagy megvonhatja a feltételeket stb. A nemrég létrehívott képesítési bizottság a diploma szakmai minimumát is kijelöli. Sokat segíthetne a képzés fejlesztésében egy átgondoltabb, a magasabb iskolai végzettségre kellően ösztönző besorolási jogszabály is. A mostani közalkalmazotti törvény és végrehajtási rendelete ugyanis gyakran egybemos, lefelé nivellál, az "F" kategória csaknem parttalan kitágításával a tudományos fokozatot sem honorálja.

4. A könyvtári szakma rangemelésének – szerintem – egyik feltétele a kétszakos egyetemi és főiskolai képzés. Bizonyára nem haragszik meg *Futala Tibor*, ha most az ő szavait interpretálok. Sokszor hallottam tőle, hogy az egyszakos könyvtáros olyan,

mint a mozigép, amelybe nincs filmszalag befűzve. Persze, mint a hasonlatok túlnyomó többsége, ez is sántít kicsit, de ha alaposan és elfogultság nélkül átgondoljuk, mély igazság rejlik benne. A másoddiplomás képzésnél ez a probléma fel sem vetődik; itt inkább arra kellene törekedni, hogy ne csak tanárok jelentkezzenek e formára. A tanítóképző főiskolák négyéves tagozata elfogadható második szaknak, ugyanígy a tanárképző főiskolák szakpárosításai. Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen a könyvtártudományi tanszék határozott szándéka a kötelező kétszakosság visszaállítása.

A Kossuth Lajos Tudományegyetem Természettudományi Karán sikerült elfogadtatni, hogy informatikus könyvtáros diplomát csak másik szak elvégzésével kaphatnak a hallgatók. Megfontolandónak vélem tehát, hogy az átmenetileg újból meghirdetett levelező tagozatokon célszerű-e egyszakos diplomákat kiadni.

5. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Matematikai és Informatikai Intézete és az ottani informatikus könyvtáros szak megindításának ötödik évfordulója, az első végzős évfolyam kibocsátása alkalmából 1994 októberében egy másfél napos konferenciát szervez a könyvtárosképzés hazai helyzetéről és fejlődési-fejlesztési irányairól. Az összejövetelre meghívtuk az összes képző intézményt (beleértve a tanítóképző főiskolákat is), társrendezőként kértük fel az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központját. Természetesen meghívtuk a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Könyvtári osztályát, továbbá a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökségét, valamint a Könyvtári és Informatikai Kamara vezetőségét is. Örülnénk, ha minél többen eljőnnének. Addig is előnyös lenne, ha egy gyakorló könyvtárosokból összehívott, ún. pártatlan bizottság megfogalmazná a szakma igényeit, elvárásait. Szükséges volna a külföldi helyzetkép ismételt felvázolása is. Egyébként terveink szerint a konferencián az oktatás tartalmi és módszertani problémáiról szeretnénk bővebben és hangsúlyosabban beszélgetni. Mindazonáltal a szerkezeti-szervezeti kérdéseket sem kívánjuk megkerülni, sőt külön programponthoz szerepeltetjük.

Bényei Miklós

Vélemény

Csapó Edit tanulmányán érezhető, hogy írja a hazai könyvtárosképzés egyik legjobb ismerője. Nagyon sok gondolata valóban megszívlelendő. Elképzelése sok olyan koncepcionális elemet tartalmaz, amelyet be kell építeni a képzés reformját tartalmazó (remélhetőleg hamarosan elkészülő) dokumentumba. Szemléletének igen pozitív vonásai közül kiemelhető néhány: stabil elvek kellene (3. p.), ellenzi, hogy bármely feltétel teljesülése nélkül képzés indulhasson pl. több tanítóképzőben (4. p.), hogy nem könyvtárosi diplomát csak saját fokozaton lehessen kiegészíteni (6. p.), hogy ne taníthasson akárki (14-15. p.) stb.

A dolgozat pozitívumai ellenére az alábbiakban néhány kritikai, illetve megfontolásra való megjegyzést teszünk.

Csapó Edit elképzeléséből az hámozható ki, hogy a képzést ugyanannak az anyagnak fokozatonkénti kibővítésével képzelel el, ennek alsó szintjén az asszisztensképzés

van, ennek bővülése adja a főiskolai tananyagot, és így tovább. Ez az álláspontja el-
lentmondásban áll záró gondolataival, amelyben „jellegében más” képzésről beszél az
egyedek fokozatokban (7. p.). Az alapgondolat maga vitatható, mert a felsőoktatás nem
lehet az asszisztensképzés bővítése, az asszisztensképzés is jellegében más. Csatlolunk
egy hozzávetőleges elképzelést az asszisztensképzés tartalmáról. Ha egyébként ezt az
egymásba dobozott oktatási elképzelést magunkévá tennénk, a tananyag témáiban
nem tudnánk végigvinni, mert pl. a bibliográfiai leírást háromszor tanulnák, egye-
beket is. Ez a gondolat akkor tárgyalható, ha a tananyagot mutatja meg, hogyan lehet
végigvinni.

Az sem életképes, hogy a felsőfokú képzés első két éve *után* asszisztensi oklevelet
kell adni. A felsőfokú képzés természete olyan, hogy az elején állnak az alapozó
tárgyak (pl. bevezetés, logika stb.), a végére kerülnek a praktikumot tartalmazó tár-
gyak. Ez minden átgondolt felsőfokú képzésben így van. Mármost éppen azt nem kap-
ják meg az első két évben, amire a gyakorlatban van szükség. Ajánljuk, hogy pl. *egyik*
tantárgycsoport, a számítástechnika és alkalmazása terén gondolja végig ezt az ötletét:
kiderül, hogy ez a gondolat nem életképes.

Csapó Edit elgondolásának másik gyengéje, hogy az oktatás problémáit főleg szer-
kezeti kérdésekben látja. Ez a szemlélet mindig meddő eredményre vezetett, mert a
gyenge oktatás más szerkezetben is gyenge marad. Képzésünk fő gondolatai nem szer-
kezetiek (azok is, ezeken a legkönnyebb segíteni), hanem az alábbiak:

– A képzés *tartalma* egyre inkább helyi praktikumok leírásából áll, korszerű
könyvtárosi ismeretek nem jelennek meg benne. Sokan a tananyag korszerűsítését a
számítástechnikai ismeretek arányainak bővítésében látják. Amellett, hogy számítá-
stechnikát is nagyon sok szinten, alacsonyan is lehet tanítani, nagyobb baj – példaként
–, hogy úgy osztályozunk/indexelünk, mint nagyapáink, hogy pl. az állományépítés a
rendelés és érkeztetés alapfokú technikájára korlátozódik, mintha nem lennének
módszerek arra, vajon egy diszciplínát mikor reprezentál egy gyűjtemény, miben áll,
hogy ellátottságot biztosít. A példák sorolhatók. A lemaradáson nem segít szerkezeti
változtatás. Javasoljuk, hogy három-négy tehetséges fiatal kollégát a szakma néhány
évig függetlenül arra a célra, hogy kidolgozzák a tananyag korszerű tartalmát.
Utána lehet tovább tanítani az oktatókat, majd átvezetni az oktatásba.

– Alig van oktatásra alkalmas *tanár*. Képző helyeinken *bárki* taníthat, alacsonyabb
oklevéllel rendelkező, vagy könyvtárosi oklevéllel nem rendelkezők is. Az tanít, aki
akar, aki vállalja. Így az egyes képzési fokozatokban ugyanannak a tantárgynak tema-
tikája és nívója nem a fokozattól függ, hanem a személytől, aki tanítja. Egy láncre-
akció alakult ki: az az oktató, aki nem a diszciplínát, hanem saját tudattartalmát
oktatta, kibocsátott végzeteket, akik szintén tanítanak már, a képzés nagyfokú leépü-
lésében ez játszott szerepet. Ily módon devalválódott a könyvtárosi diploma. Jelenleg
viszont megvan a közalkalmazotti törvény adta lehetőség, hogy e diplomáknak rangot
szerezzünk, ha a szakma minden más területen maga nem értékeli le. Pl. miért kap
(nem helyi leírásra, hanem) országos könyvtári fejlesztési kérdés kidolgozására
megbízást olyan, aki maga ebből nem vizsgázott, legfeljebb fog? Nem maga a szakma
sugallja akkor, hogy „ehhez bárki érthet”? Idegen diplomára szükség van, de a maga
helyén; hogy e gondolatot folytassam, számítástechnikai alapismereteket ne taníthas-
son könyvtáros, logikát, nyelvészetet se. Ti. ugyanennek a „mindegy a diploma” hely-
zetnek másik oldalán az a könyvtáros áll, aki mindenben illetékesnek érzi magát.
Mindez ellenkezik a törvény szellemével is.

- Nincsenek jegyzetek, tankönyvek, segédletek. Kivétel egy-két tantárgy.
- Nincs gyakorló könyvtár. Az ún. szakmai gyakorlatok jelenlegi rendszere teljesen alkalmatlan akár a tananyag gyakorlására, akár a hivatástudat erősítésére.
- Tisztázatlan, hogy az alaptudományok közül melyik és milyen mélységben, milyen közelítésben kívánkozik a képzésbe: klasszikus logika, szimbolikus logika, általános nyelvészet, számítástechnikai alapismeretek, rendszerelmélet, egyebek (pl. szociológia, lélektan, kommunikációelmélet). Hasonlóan tisztázatlan a történeti stúdiumok aránya, szerkezete, tartalma. (Művelődéstörténet, könyv, könyvtár, sajtó, paleográfia, nyomdászat stb.).
- A tantárgyközi szerkezetek tisztázatlanok. Pl. a bibliográfiai leírás és számítástechnika, ti. a leírás mint végtermék egyben számítógépi input sajátos szerkezettel. Egy osztályozási jelzet a visszakeresésben funkcionál stb. A kapcsolódó felületek vagy következtelnek, vagy nincsenek is egybekapcsolva, átfedések keletkeznek, még inkább hiányok. Folytatható a tájékoztatás tantárgy hasonló problémáival: hogyan függ össze a klasszikus bibliográfiai tananyag az adatbázisokkal stb.
- Szerkezetileg is van probléma, ezek közül legélesebb az, hogy az iskolarendszerű képzés nem válik el világosan az iskolán kívülitől. Álláspontunk már régóta az, hogy az alapképzés iskolarendszerben legyen, s bizonyos posztgraduális és kiegészítő képzés is. Ha az iskolarendszerű képzés gyenge, akkor nem pótlására hivatott kurzusok kellene, hanem a főiskolákat, egyetemeket kell erősíteni.

Horváth Tibor

FŐEGYHÁZMEGYEI HATÓSÁG

H-3301 EGER, SZÉCHENYI U. 1.
POSTAFIÓK: 80. TELEFON: 36/13-259

Nagyrabecsült Szerkesztőség!
Tisztelt Uraim!

Megtisztelő levelüket, valamint a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros márciusi számát hálással köszönöm.

Bízom benne, hogy a Magyar Katolikus Egyház évszázados hagyományaihoz hűen továbbra is Európa kultúrájának építője lesz. Tisztában vagyok vele, hogy az elmúlt évtizedek személyi és anyagi visszaesése előbb-utóbb kedvezően megoldódik és meg tudunk felelni a velünk szemben indokolt elvárásoknak.

E g e r, 1994. április 18.

Üszinte tisztelettel:

Seregély István
Seregély István
egri érsek